

Plan wynikowy

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę			
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą

Dział 1. Najstarsze cywilizacje

<p>1. Czas w historii – przypomnienie wiadomości</p>	<p>– wie, czym jest upływ czasu – zna główne pojęcia z zakresu chronologii – wie, że chrześcijanie zaczęli liczyć lata od narodzin Jezusa Chrystusa – podaje nazwę epoki, w której żyje</p>	<p>– wie, jaką rolę odgrywa pomiar czasu w pracy historyka – określa czas za pomocą dat rocznych – rozróżnia daty przed naszą erą i naszej ery – zaznacza na osi czasu okres przed naszą erą i naszej ery</p>	<p>– wymienia nazwy epok historycznych w porządku chronologicznym – na podstawie daty określa wiek wydarzenia</p>	<p>– zaznacza wydarzenia na osi czasu w kolejności chronologicznej – na podstawie daty określa wiek wydarzenia oraz potrafi ustalić, która to połowa wieku (lub początek, koniec wieku)</p>	<p>– oblicza upływ czasu między wydarzeniami – wyjaśnia, jaką rolę odgrywa kalendarz i datowanie w nauce historii</p>
<p>2. Od myśliwego do rolnika</p>	<p>– opisuje warunki życia i zajęcia ludzi pierwotnych – wymienia najważniejsze osiągnięcia człowieka prehistorycznego</p>	<p>– określa, jakie obszary zamieszkiwał człowiek pierwotny – wyjaśnia definicje koczowniczego i osiadłego trybu życia</p>	<p>– lokalizuje na mapie najstarsze obszary zasiedlane przez człowieka – przedstawia główne etapy ewolucji człowieka – porównuje koczowniczy i osiadły tryb życia – wyjaśnia pojęcie rewolucja neolityczna – potrafi wymienić i objaśnić etymologicznie terminów: epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</p>	<p>– lokalizuje na mapie kierunki migracji człowieka z jego najstarszych siedzib – podaje przykłady zabytków kultury prehistorycznej – wyjaśnia pojęcie homo sapiens – wymienia skutki rewolucji neolitycznej</p>	<p>– potrafi zaprezentować najstarsze zabytki osadnictwa człowieka na ziemiach polskich</p>
<p>3. W żyznej Mezopotamii</p>	<p>– wyjaśnia, jaka cywilizacja powstała w starożytności między Tygrysem a Eufratem – charakteryzuje warunki naturalne Mezopotamii</p>	<p>– poprawnie umiejscawia w czasie i na mapie obszar Mezopotamii – wskazuje na czynniki prowadzące do powstania w tym rejonie starożytnej cywilizacji – poprawnie używa pojęć: Mezopotamia, Mezopotamczycy</p>	<p>– określa, jakie warunki muszą zostać spełnione, by można było mówić o powstaniu cywilizacji – potrafi wymienić osiągnięcia ludów Mezopotamii – poprawnie używa pojęć: Bliski Wschód, Starożytny Bliski Wschód</p>	<p>– wymienia, jakie ludy zamieszkiwały Mezopotamię – objaśnia zasadę działania sieci irygacyjnej – znajduje argumenty na potwierdzenie, że Sumerowie stworzyli cywilizację – wyjaśnia, kim był Hammurabi – wymienia najważniejsze zabytki kultury Mezopotamii</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji mezopotamskiej dla rozwoju ludzkości</p>

Temat w podręczniku		Wymagania na ocenę			
dopuszczającą		dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
4. W państwie faraona	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaka cywilizacja powstała w starożytności nad rzeką Nil - charakteryzuje warunki naturalne starożytnego Egiptu - wymienia piramidy jako przykład osiągnięć starożytnych Egipcjan 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie umiejscawia w czasie i na mapie obszar Egiptu, rzekę Nil - wyjaśnia, kim był faraon - wymienia grupy społeczne starożytnego Egiptu - wie, czym są hieroglify 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego Egipt jest nazywany darem Nilu - wyjaśnia, czym zajmowali się przedstawiciele każdej z grup społecznych w Egipcie - wyjaśnia, pojęcie religii politeistycznej - poprawnie posługuje się pojęciami: <i>mumia</i>, <i>mumifikacja</i> - zna osiągnięcia cywilizacji egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi omówić wierzenia Egipcjan - opisuje główne elementy pochówku Egipcjan i wie, czym kierowano się przy ich przygotowywaniu - podaje przykłady osiągnięć cywilizacji egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia różnice w wylewach Nilu oraz Tygrysu i Eufratu - wymienia najważniejsze egipskie bóstwa - wymienia zabytki sztuki egipskiej
5. Starożytny Izrael	<ul style="list-style-type: none"> - wie, kim są Żydzi - wyjaśnia, kim byli: Abraham, Mojżesz 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie umiejscawia w czasie i na mapie starożytny Izrael - potrafi wymienić dwóch władców z okresu świetności Królestwa Izrael i wyjaśnić, czym się sławili 	<ul style="list-style-type: none"> - zna podstawowe fakty z dziejów Królestwa Izrael - wyjaśnia pojęcie religii monoteistycznej - opisuje podstawy judaizmu - zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Ziemia Obiecana</i>, <i>Stary Testament</i>, <i>Biblia</i>, <i>Dekalog</i>, <i>Tora</i>, <i>synagoga</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia najważniejsze zabytki kultury żydowskiej - przedstawia znaczenie ruin świątyni w Jerozolimie dla Żydów 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje tekst Dekalogu - wymienia zabytki kultury żydowskiej na ziemiach polskich
6. Indie i Chiny w starożytności	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jakie dwie cywilizacje powstały w starożytności na Dalekim Wschodzie - wie, kto i dlaczego wznosił Wielki Mur 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie umiejscawia w czasie i na mapie cywilizacje doliny Indusu oraz chińską - wymienia dwie wielkie religie powstałe w starożytności w Azji - opisuje największe osiągnięcia cywilizacji indyjskiej oraz chińskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na związki cywilizacji Dalekiego Wschodu z rzeckami, nad którymi powstały - wyjaśnia, kim był Budda - wymienia najważniejsze zabytki antycznej sztuki chińskiej - zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Daleki Wschód</i>, <i>cesarz</i>, <i>cesarstwo</i>, <i>jedwabny szlak</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia relacje między ludźmi w Europie i na Dalekim Wschodzie w przeszłości oraz obecnie, wskazując wpływ dokonania obu cywilizacji na ich dalszy rozwój 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje cywilizacje Bliskiego i Dalekiego Wschodu, wskazując podobieństwa
2. Starożytna Grecja					
9. Wśród Hellenów	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje warunki naturalne Grecji - opisuje główne zajęcia Hellenów - wskazuje demokrację jako ustroj panujący w Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Grecję, Ateny - wyjaśnia, czym była wielka kolonizacja - wyjaśnia podstawowe zasady funkcjonowania demokracji w Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie umiejscawia w czasie powstanie i rozwój cywilizacji greckiej - wymienia grupy społeczne zamieszkujące Grecję na przykładzie Aten - omawia wygląd miast greckich na przykładzie Aten - wyjaśnia pojęcia: <i>polis</i>, <i>ustrój</i>, <i>Hellada</i>, <i>Hellenowie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jak czynniki geograficzne wpłynęły na powstanie greckiej <i>polis</i> - wskazuje na powstanie greckiej kolonizacji, wyjaśnia jej przyczyny i skutki - omawia demokrację ateńską: zasady funkcjonowania, główne instytucje oraz urzędy - wyjaśnia, kim był Perykles 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie szczególną pozycję obywateli w społeczeństwie greckim - wyjaśnia, dlaczego Peryklesa można stawiać za wzór polityka - porównuje funkcjonowanie ustroju demokratycznego w starożytności i obecnie

10. Wojny z Persami	- wskazuje na przeciwników Greków w czasie wojen grecko-perskich - wie, jak zakończyły się wojny grecko-perskie	- lokalizuje na mapie Grecje, Persje - potrafi wskazać na ramy czasowe wojen z Persami - wie, kim był hoplita - opisuje, na czym polegało spartańskie wychowanie	- lokalizuje na mapie obszar głównych działań wojennych - charakteryzuje ustroj Sparty - opisuje wygląd i taktykę armii greckiej - wymienia przyuczony wojen grecko-perskich - podaje nazwy najważniejszych bitew, zna ich daty oraz zwycięzcę - wyjaśnia pojęcia: <i>hoplita</i> , <i>falanga</i> , <i>triera</i>	- lokalizuje na mapie Ateny, Spartę oraz miejsce bitwy pod Termopilami i Maratonem, kierunki działań wojsk Grecji i Persji podczas obu wojen - omawia przebieg działań wojennych i kluczowe bitwy konfliktu - rozumie powiedzenia związane ze starożytną Spartą: mówić lakonicznie, wrócić z tarczą lub na tarczy, bieg maratoński	- wyjaśnia, na czym polegała siła ataku falangi - rozumie znaczenie konfliktu z Persami dla sprawy jedności greckiej - przywołuje przykłady współczesnych odniesień do wojen grecko-perskich
11. Wierzenia starożytnych Greków	- zna definicję religii politeistycznej - wymienia najważniejszych bogów greckich	- zna termin <i>mitologia</i> oraz podstawowe greckie mity - potrafi wskazać na związki greckich bogów z życiem człowieka - wie, że igrzyska olimpijskie zaczęto organizować w starożytnej Grecji	- wybranym bogom przyporządkowuje ich patronaty - przedstawia losy Heraklesa oraz mit o upadku Troi - przywołuje najważniejsze religijne święta starożytnych Greków - opisuje ogólnie przebieg igrzysk olimpijskich	- opisuje wygląd greckich bogów, zna ich atrybuty - wskazuje rolę religii w kulturze i życiu codziennym Hellenów - wymienia główne konkurencje igrzysk oraz zasady, jakimi się kierowano podczas rywalizacji	- rozumie pojęcie antropomorfizmu - wskazuje na znaczenie olimpiad w antycznej Grecji oraz współcześnie - wymienia podobieństwa i różnice między antycznymi a współczesnymi igrzyskami olimpijskimi
12. Kultura i osiągnięcia starożytnych Greków	- wymienia dziedzinę kultury, w których starożytni Grecy mieli swoje osiągnięcia	- zna pojęcie filozofii greckiej i rozumie jej znaczenie dla Greków - zna wybranych twórców literatury greckiej - wskazuje na teatr jako istotny element życia Greków	- zna osiągnięcia greckich filozofów, omawia ogólnie, czym się zajmowali, wymienia przyrodniej jednego z nich - opisuje wygląd greckiego teatru - wymienia przykłady osiągnięć naukowych Greków	- podaje osiągnięcia greckiej nauki i wymienia jej twórców - przedstawia przykłady architektury i rzeźby greckiej - zna zasady wystawiania sztuk w greckim teatrze	- wyjaśnia genezę greckiej filozofii - umie ocenić wkład Greków w rozwój kultury europejskiej - omawia wkład Greków w rozwój historii jako nauki
13. Aleksander Wielki i jego państwo	- wie, kim był Aleksander Wielki	- wymienia przyuczony podboju Persji przez Aleksandra Wielkiego - zna okoliczności zakończenia podboju i wie, jaki był jego rezultat	- lokalizuje na mapie Macedonię oraz imperium perskie - określa ramy czasowe podbojów Aleksandra - przedstawia ogólnie przebieg działań wojennych oraz przyczynę ich zakończenia	- omawia panowanie Filipa II w Macedonii - przedstawia na mapie trasę podboju Aleksandra - zna nazwy i daty najważniejszych bitew - wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego - rozumie pojęcia kultury hellenistycznej	- omawia ogólnie sytuację polityczną w Grecji po wojnach z Persją - przedstawia następstwa wyprawy Aleksandra Wielkiego dla ówczesnych społeczeństw

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dobrą	bardzo dobrą		
3. Starożytny Rzym					
16. Rzymianie i ich państwo	<ul style="list-style-type: none"> - zna legendę o założeniu Rzymu - wie, jakie były początki Rzymu potwierdzone przez naukę 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Italię i miasto Rzym - zna datę 753 r. p.n.e. - przedstawia początki dziejów Rzymu (akres monarchii) - przedstawia zmianę ustroju w antycznym Rzymie (wprowadzenie republiki) 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności zmiany ustroju w Rzymie (z monarchii na republikę) - wyjaśnia główne założenia ustroju republiki rzymskiej - potrafi wskazać pozytywne strony ustroju republikańskiego w Rzymie - wymienia i opisuje grupy społeczne w Rzymie - poprawnie posługuje się pojęciem <i>republika</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia najważniejsze instytucje i urzędników w republice rzymskiej - porównuje ustroj monarchii i republiki na przykładzie starożytnego Rzymu - omawia rolę kobiety w Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy urzędów rzymskich oraz określa kompetencje zgrupowania ludowego i senatu - potrafi porównać aktywność polityczną obydwali Aten oraz Rzymu
17. Wielkie podboje Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykład wojny prowadzonej przez Rzym - wyjaśnia, kim był legionista 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Rzym, Italię, Kartaginę - zna kierunki ekspansji państwa rzymskiego; wskazuje je na mapie - wymienia przyczynny podboju Italii oraz prowadzenia przez państwo rzymskie podbojów w kolejnych latach - wyjaśnia, kim byli: Juliusz Cezar, Oktawian August - wskazuje, kiedy i w jakich okolicznościach wprowadzono w Rzymie cesarstwo 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie zasięg terenów podbitych i włączonych do Imperium Romanum - opisuje przyczynny konfliktu wewnętrznego w Rzymie u schyłku republiki - potrafi opisać wygląd legionisty rzymskiego - zna datę 31 r. p.n.e. - poprawnie stosuje pojęcia <i>wojny punickie</i>, <i>dyktator</i>, <i>cesarstwo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zmianę republiki rzymskiej w cesarstwo - ocenia rolę Juliusza Cezara w ewolucji ustroju Rzymu - omawia podział i zarząd terenów włączonych do Imperium Romanum - wyjaśnia, czym był proces romanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na powiązania sytuacji społecznej i rozwoju terytorialnego Rzymu z kryzysem republiki - charakteryzuje rozkwit cesarstwa w pierwszych wiekach jego istnienia - wskazuje na kontakty ówczesnych mieszkańców ziem polskich z cywilizacją rzymską
18. Kultura starożytnych Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia dziedziny kultury, w których starożytni Rzymianie mieli swoje osiągnięcia 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na greckie korzenie kultury rzymskiej - rozpoznaje przykładowe rzymskie budowle i podaje, do czego służyły (temy, akwedukt, amfiteatr) 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia rzymskich twórców literatury - potrafi wymienić najważniejsze budowle Rzymian w stolicy oraz na prowincji - zna przykłady zasad prawa rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje działalność prawodawczą Rzymian - rozumie znaczenie kodyfikacji prawa rzymskiego dla współczesnego społeczeństwa - wymienia dzieła rzymskiej literatury 	<ul style="list-style-type: none"> - umie ocenić wkład Rzymian w rozwój kultury europejskiej - zna przykłady zasad prawa rzymskiego
19. Początki chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim był Jezus Chrystus - zna podstawowe fakty z życia Jezusa Chrystusa 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie religii monoteistycznej - zna podstawowe założenia religii chrześcijańskiej - przedstawia najważniejsze fakty związane z narodzinami chrześcijaństwa 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Palestynę, Jerozolimę - przedstawia najważniejsze fakty związane z rozwojem chrześcijaństwa, w tym kierunki jego rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie najstarsze ośrodki i kierunki rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa - przedstawia początki Kościoła chrześcijańskiego, jego organizację i strukturę 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, które fakty z życia Jezusa można uznać za historyczne - omawia zmianę nastawienia do chrześcijaństwa od dyskryminacji do religii panującej w Rzymie

	tęty związane z poroziinami chrześćianstwa	kierunki jego rozwoju	jego organizację i strukturę	panującej w Rzymie
20. Upadek cesarstwa rzymskiego	- podaje przyczynę upadku cesarstwa rzymskiego	- omawia sytuację chrześćian w imperium rzymskim	- wie, kim byli: Konstantyn Wielki, Teodozjusz Wielki - wskazuje na wydarzenia, które doprowadziły do uznania chrześćianstwa za religię panującą w świecie rzymskim	- wskazuje na przyczynowo-skutkową zależność między przejawami kryzysu w imperium a jego upadkiem - dokonuje oceny zmian zachodzących w cesarstwie rzymskim
		- zna przyczyny kryzysu cesarstwa rzymskiego - poprawnie stosuje pojęcie <i>barbarzyńca</i>	- omawia najazdy ludów spoza imperium na cesarstwo rzymskie, podaje ich przyczyny i skutki - przedstawia okoliczności podziału imperium w 395 r.	- potrafi wskazać na przyczyny i skutki upadku cesarstwa zachodniorzymskiego - dostrzega znaczenie rzędów cesarzy Konstantyna i Teodozjusza w historii Rzymu - przedstawia bezpośrednio okoliczności upadku cesarstwa zachodniorzymskiego wraz z datą 476 r. - wyjaśnia, co umownie w historii oznacza upadek cesarstwa zachodniorzymskiego

4. Średniowieczna Europa

23. Bizancjum	- wyjaśnia, czym było Bizancjum - wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne cesarstwa bizantyńskiego	- postrzega Bizancjum jako kontynuację tradycji cesarstwa rzymskiego - przedstawia procesy prowadzące do rozwoju Bizancjum	- wskazuje na mapie Konstantynopol i Bizancjum - potrafi wskazać na zabytki architektury bizantyńskiej - wyjaśnia, czym był podział Kościoła w 1054 r. - poprawnie posługuje się pojęciem <i>ikona</i>	- poprawnie umiejscawia w czasie początki i rozkwit Bizancjum - przedstawia dokonania cesarza Justyniana Wielkiego - wymienia i rozpoznaje zabytki sztuki bizantyńskiej - wyjaśnia przyczyny i skutki schizmy wschodniej dla Kościoła
24. Arabowie i świat islamu	- wyjaśnia, czym jest islam - wymienia przykłady osiągnięć i wynalazków Arabów	- zna podstawowe informacje o Mahomecie - dostrzega rolę Mahometa w powstaniu islamu - wyjaśnia, kiedy i gdzie narodziło się imperium arabskie	- wskazuje na mapie Półwysep Arabski oraz miasta Mekkę i Medynę - wymienia pięć filarów religii islamskiej - wymienia osiągnięcia kultury i nauki arabskiej - poprawnie stosuje pojęcia: <i>prorok, Koran, kalif</i>	- przedstawia na mapie kierunki arabskiej ekspansji - omawia genesez budowy imperium arabskiego - omawia główne zasady islamu - zna datę: 622 r.

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
25. Państwo Franków	<ul style="list-style-type: none"> - wie, kim byli Frankowie - wskazuje Karola Wielkiego jako władcę Franków 	<ul style="list-style-type: none"> - zna podstawowe daty dotyczące państwa Franków - wie, kim byli: Chlodwig i Karol Wielki, wymienia ich główne dokonania 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie państwo Franków - opisuje początki państwa Franków - wskazuje na konsekwencje rządów Chlodwiga - wymienia najważniejsze reformy wprowadzone przez Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje rządy dynastii Karolingów - omawia krótko powstanie Państwa Kościelnego - przedstawia panowanie Karola Wielkiego - omawia traktat z Verdun - wskazuje na jego postanowienia jako załączek ukształtowania się z czasem trzech królestw: Francji, Włoch i Niemiec 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na rolę państwa Franków w zachowaniu cywilizacji rzymskiej - rozumie wagę zwycięstwa Franków pod Poitiers (732 r.) dla zatrzymania pochodu islamu - wykazuje rolę reform Karola Wielkiego dla rozwoju cywilizacyjnego Europy - rozumie wagę odnowienia cesarstwa rzymskiego
26. Rywalizacja papieża z cesarstwem	<ul style="list-style-type: none"> - zna postać Grzegorza VII - wyjaśnia ogólnie, czego dotyczył spór między papieżem a cesarzem 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na źródła kryzysu w Kościele - rozumie potrzebę reformy Kościoła, jako jej próbę podjęcie przykład ruchu klunickiego - zna podstawowe daty dotyczące sporu między Grzegorzem VII a Henrykiem IV 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny konfliktu pomiędzy papieżem a cesarzem - omawia przebieg konfliktu - wskazuje na konkordat zawarty w Wormacji jako na próbę zażegnania sporu o inwestyturę - poprawnie stosuje pojęcie konkordat 	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje papieństwo i cesarstwo jako dwa ośrodki najwyższej władzy w ówczesnej Europie - wyjaśnia znaczenie <i>Dictatus papae</i> w kontekście sporu - podczas omawiania tematu powołuje się na argumenty obu stron biorących udział w sporze 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie powiedzenia: <i>pōjść do Canossy</i>
27. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym były krucjaty - wskazuje, co było symbolem ruchu krucjatorskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - zna podstawowe daty dotyczące wypraw krzyżowych - opisuje, jak doszło do pierwszej wyprawy krzyżowej, kto wziął w niej udział i dlaczego - przedstawia skutki pierwszej krucjaty 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie terytorium Ziemi Świętej, Jerozolimę - opisuje sytuację, w jakiej znalazła się Ziemia Święta po podboju przez Turków seldżuckich - określa przyczyny krucjaty - potrafi przedstawić przebieg wypraw krzyżowych - poprawnie stosuje pojęcie <i>Turcy seldżucki</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje polityczne, gospodarcze, społeczne i religijne uwarunkowania wypraw krzyżowych oraz rolę synodu w Clermont w ich zainicjowaniu - przedstawia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjaty - określa następstwa wypraw krzyżowych w podziale na pozytywne i negatywne 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wskazać na ślady krzyżowców na ziemiach polskich - dokonuje własnej oceny ruchu krucjatorskiego
5. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy					
30. Feudalizm	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wyjaśnić pojęcie <i>feudalizm</i> - wyjaśnia istotę systemu lennego 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie umiejscawia w czasie narodziny feudalizmu - potrafi wyjaśnić pojęcie stanu w społeczeństwie średniowiecznym - wskazuje zależności między stanami 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na hierarchiczność społeczeństwa feudalnego, opisując jego poszczególne poziomy i różne stopnie uprzywilejowania - prawidłowo używa pojęć <i>lennu</i>, <i>senior</i>, <i>wasal</i>, <i>feudalizm</i>, <i>hold lenny</i>, <i>przywilej</i>, <i>możliwość</i>, <i>szlachta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje charakterystyki feudalizmu na płaszczyźnie politycznej i gospodarczej - wyjaśnia zasadę: <i>wasal mojego wasala nie jest moim wasalem</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia ewolucję od monarchii patrymonialnej do monarchii stanowej - wyjaśnia, na czym polegała ograniczona rola króla w monarchii stanowej

		przywilej, możnowładztwo, szlachta		
<p>31. Wśród rycerzy</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli rycerze - potrafi opisać siedzibę rycerza - wyjaśnia, jaką funkcję pełniły zamki w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia elementy obronne zamku - omawia drogę awansu od paiza do rycerza - potrafi opisać życie codzienne rycerza - poprawnie stosuje pojęcia: <i>fosa, baszta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym był kodeks rycerski - wymienia cechy, jakie powinien mieć rycerz, zgodnie z kodeksem rycerskim - rozpoznaje zdobyci kultury rycerskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi podać przykład średniowiecznego zamku - przedstawia rolę rycerzy w średniowieczu - wymienia elementy kultury rycerskiej - wyjaśnia, czym były herby rycerskie - podaje wzorcowy przykład średniowiecznego rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> - dostępnego powiązania między wzorcem rycerza a kulturą chrześcijańską - przedstawia uniwersalność etosu rycerskiego obecnie
<p>32. Na wsi</p> <ul style="list-style-type: none"> - potrafi przedstawić najprostsze prace wykonywane przez chłopów w średniowieczu - opisuje wygląd średniowiecznej zagrody chłopskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - zna podstawowe narzędzia rolnicze używane w średniowieczu - potrafi wymienić rośliny i zwierzęta hodowane w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia średniowieczne sposoby uprawy ziemi - opisuje proces zakładania wsi - wyjaśnia, czym było renta feudalna i co się na nią składało - poprawnie stosuje pojęcia: <i>pańszczyzna, dziesięcina, lokacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - zna średniowieczne podstawy prawne funkcjonowania wsi - wyjaśnia, dlaczego uprawa ziemi w systemie trójpolówki była korzystniejsza niż przy dwupolówce - porównuje życie i zajęcia średniowiecznych chłopów i rycerzy 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia pozycję chłopów w społeczeństwie feudalnej Europy - potrafi powiązać sytuację panującą na wsi średniowiecznej z zasadami systemu feudalnego
<p>33-34. W mieście</p> <ul style="list-style-type: none"> - potrafi wskazać dowolny przykład miasta średniowiecznego - omawia wygląd miasta w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia warunki konieczne do powstania miasta w średniowieczu - przedstawia zajęcia i życie codzienne w mieście 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje proces lokacji miasta - przedstawia podziały społeczne mieszkańców miasta - przedstawia organizacje cechowe mieszkańców średniowiecznego miasta - prawidłowo posługuje się pojęciami: <i>barbakan, baszta, rynek, ratusz, sukienice, cech, gildia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia funkcjonowanie samorządu miasta średniowiecznego - przedstawia rolę handlu w średniowiecznym mieście - wyjaśnia, czym były targi i jarmarki - omawia drogę awansu od ucznia do mistrza - potrafi wskazać elementy miasta średniowiecznego we współczesnych miastach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie znaczenie nadawania praw miejskich (przywilejów) - wskazuje na podobieństwa i różnice w funkcjonowaniu miast i samorządów miejskich dawniej oraz dziś
<p>35. Kościół w średniowieczu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje praktyki religijne stosowane przez ludzi w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na rolę Kościoła w średniowieczu - wyjaśnia, kiedy powstały pierwsze zakony, kim byli zakonnicy - opisuje życie średniowiecznego zakonnika 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia różne formy działalności zakonów - wskazuje na rolę kościoła w rozwoju szkolnictwa oraz nauki - poprawnie stosuje pojęcia: <i>asceza, asceta, post, pielgrzymka, skryba, skryptorium, uniwersytet</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje imiona założycieli najstarszych zakonów - potrafi wskazać różnice między zakonami: mniszym, żebraczym a rycerskim - prawidłowo posługuje się pojęciem <i>średniowieczny uniwersalizm</i> - dostępnego rolę zakonów w kształtowaniu się chrześcijańskiej Europy, jej tożsamości i kultury - dostępnego wpływ Kościoła na różne aspekty życia w średniowieczu (kultura, szkolnictwo, życie codzienne) - wskazuje na podobieństwa i różnice w funkcjonowaniu uniwersytetu w średniowieczu i dziś

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
36. Architektura i sztuka	<ul style="list-style-type: none"> - określa tematykę średniowiecznych dzieł architektury i sztuki - wskazuje przykłady architektury średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wymienić nazwy stylów, które pojawiły się w średniowiecznej architekturze - opisuje wygląd ksiąg w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia, na podanym przykładzie, cechy charakterystyczne dla stylu romańskiego i gotyckiego - wskazuje na rolę ksiąg i piśmiennictwa dla cywilizacji średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia budowle w stylu romańskim i gotyckim - podaje przykłady rzeźby, malarstwa średniowiecznego - dostrzega rolę sztuki w służbie Kościoła - prawidłowo posługuje się pojęciami: <i>synceza, kodeks, miniatura (iluminacja), inicjał</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegało nowatorstwo technologiczne w zastosowaniu łuków ostrych i sklepień krzyżowo-zębowych - przedstawia najważniejsze zabytki sztuki średniowiecza w Europie
6. Polska pierwszych Piastów					
39. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim był Mieszko I - zna datę 966 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Polskę za panowania Mieszka I - zna genezę powstania państwa polskiego - podaje powody przyjęcia chrztu przez Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli Słowianie oraz kiedy zasiedlili ziemie polskie - omawia podział Słowian na trzy grupy - określa skutki przyjęcia chrztu przez Mieszka I - wymienia największe osiągnięcia Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie obszar zasiedlony przez plemiona Polan i Wiślan - omawia organizację wewnętrzną plemion słowiańskich - przedstawia religię Słowian - przedstawia panowanie i najbliższą rodzinę Mieszka I - omawia relacje polsko-niemieckie w kontekście chrystianizacji Polski - wyjaśnia pochodzenie nazwy <i>Polska</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na argumenty decydujące o przyjęciu chrztu za pośrednictwem Czechów - przedstawia następstwa chrztu Polski, dzieląc je na polityczne, społeczne i kulturowe - potrafi wskazać na najstarsze zabytki sakralne w Polsce
40. Bolesław Chrobry i jego państwo	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim był Bolesław Chrobry i św. Wojciech 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe fakty dotyczące panowania Bolesława Chrobrego - zna daty 1000 r.; 1025 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg misji biskupa Wojciecha i skutki jego śmierci dla Polski - przedstawia okoliczności i znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego - omawia podboje Bolesława Chrobrego - zna podstawowe zabytki związane z panowaniem Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie nabytki terytorialne Bolesława Chrobrego - potrafi wskazać na skutki zjazdu gnieźnieńskiego - dostrzega znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego - poprawnie stosuje pojęcia: <i>relikwia, trybut</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje oceny panowania Bolesława Chrobrego - potrafi wymienić najstarszą polską kronikę i podać jej autora - przedstawia miejsce państwa piastowskiego w ówczesnej Europie
41. Kryzys i odbudowa monarchii Piastów	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel oraz Bolesław II Śmiały - na podstawie drzewa genealogicznego wskazuje proste powiązania rodzinne (np. ojciec - syn) 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia ogólnie, w czym przejawiał się kryzys za panowania Mieszka II i odrodzenie państwa za Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> - określa przyczyny kryzysu państwa za rządów Mieszka II - przedstawia proces odrodzenia państwa pod rządami Kazimierza Odnowiciela i jego odbudowę za panowania Bolesława Śmiałego 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje wydarzenia związane z kryzysem pierwszej monarchii piastowskiej (powstanie ludowe, bunt możnych, najazd Brześćstawa) - charakteryzuje panowanie Bolesława Śmiałego 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje przyczyny kryzysu pierwszej monarchii piastowskiej - ocenia znaczenie koronacji Bolesława Śmiałego - dokonuje próby oceny obu stron konfliktu (króla Bolesława i biskupa

42. Panowanie Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim był Bolesław Krzywousty - wskazuje statut i śmierć Krzywoustego jako źródło rozbięcia dzielnicowego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia podstawowe fakty dotyczące panowania Bolesława II Śmiałego 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie umiejscawia w czasie panowanie władców wymienionych na lekcji 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przyczyny i skutki konfliktu króla Bolesława z biskupem Stanisławem - zna postać Władysława Hermana 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia genezę rozbięcia dzielnicowego w Polsce
43. W kraju pierwszych Piastów	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje, kto pełnił najwyższą władzę w państwie pierwszych Piastów - wymienia przedstawicieli poszczególnych grup społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zakres władzy posiadanej przez rządzące państwem - opisuje życie codzienne i status poszczególnych grup społecznych - przedstawia główne zadania druzyny książęcej - wskazuje na gród jako ośrodek ówczesnej władzy 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje wygląd grodu wczesnopiastowskiego - wyjaśnia źródła wprowadzania na ziemach polskich zależności lennych - opisuje początki kształtowania się stanu rycerskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia najważniejszych urzędników w państwie pierwszych Piastów i określa zakres ich kompetencji - dostrzega rolę rycerstwa oraz duchowieństwa w monarchii wczesnopiastowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na zasadnicze przymiary w zarządzaniu państwem od monarchii patrymonialnej do monarchii feudalnej - dostrzega rolę kroniki jako źródła wiedzy o czasach minionych

7. Od rozbięcia dzielnicowego do panowania Kazimierza Wielkiego

46. Podzieleną Polską	<ul style="list-style-type: none"> - zna przyczynę rozbięcia dzielnicowego państwa piastowskiego - potrafi wymienić nazwę stolicy państwa krzyżackiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zasadę senioratu i wskazuje moment, w którym została ona obalona - wymienia zagrożenia zewnętrzne podczas rozbięcia dzielnicowego - wyjaśnia, kim byli Krzyżacy - zna powody sprowadzenia Krzyżaków na ziemie piastowskie 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia wewnętrzne skutki rozbięcia dzielnicowego na ziemiach piastowskich - przywołuje, jako przykład zagrożenia zewnętrznego, najazd tatarski z 1241 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia władców dzielnicowych poznanych na lekcji i poprawnie umiejscawia w czasie ich panowanie - wskazuje chęć opanowania dzielnic senioralnej jako na źródło konfliktów między władcami dzielnicowymi podczas rozbięcia - opisuje ekspansję sasiadów na ziemie polskie - omawia przebieg i następstwa najazdu tatarskiego - analizuje następstwa sprowadzenia Krzyżaków do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia skutki rozbięcia dzielnicowego na ziemiach polskich - opisuje wygląd zamku w Malborku - wymienia zabytki związane z państwem krzyżackim
-----------------------	--	---	---	---	---

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
47. Przemiany gospodarcze i społeczne na ziemiach polskich	- potrafi omówić podstawowe założenia ludności wiejskiej oraz miejskiej	- opisuje rozwój wsi oraz miast na ziemiach polskich - omawia nowe narzędzia i urządzenia wykorzystywane przez ludzi żyjących na wsi	- opisuje proces lokacji miast i wsi na prawie niemieckim - poprawnie stosuje pojęcia: <i>trójpołówka, pług, nadanie</i>	- dostrzega pozytywną rolę wzrostu osadnictwa i pojawianie się miast - omawia procesy prowadzące do ukształtowania się stanu kmieściego oraz mieszczchańskiego - potrafi wskazać różne typy zabudowy wsi (okołnica, ulicówka, łańcuchówka)	- wskazuje na rolę kolonizacji na prawie niemieckim i politykę lokacyjną i właścicieli ziemi (księząt, możnowładztwa, Kościoła) jako czynniki sprzyjające rozwojowi gospodarczemu - wymienia najważniejsze lokacje miast na prawie niemieckim
48. Ku zjednoczeniu państwa	- wie, kim był Władysław Łokietek - potrafi wskazać moment w dziejach, który jest uznawany za koniec rozbięcia dzielnicowego w Polsce	- wymienia czynniki jednoczące ziemie polskie podczas rozbięcia dzielnicowego - wyjaśnia, kim był Przemysław II i czego dokonał	- omawia najważniejsze próby zjednoczenia ziem polskich w XIII w. - podaje przyczyny zjednoczenia państwa polskiego - określa przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego w I poł. XIV w.	- przedstawia na mapie Polskę za panowania Władysława Łokietka - dostrzega rolę Kościoła oraz duchownych w czasach rozbięcia dzielnicowego - omawia przebieg konfliktu z Krzyżakami w I poł. XIV w. - charakteryzuje panowanie Władysława Łokietka i przedstawia jego zasługi dla zjednoczenia Polski - określa następstwa rządów Władysława Łokietka	- analizuje próby zjednoczenia państwa w czasie rozbięcia dzielnicowego - wskazuje na rozwijający się w XIII w. kult św. Stanisława jako na źródło propagandy zjednoczeniowej - określa przyczyny sukcesu Władysława Łokietka w dziele zjednoczenia państwa
49. Polska Kazimierza Wielkiego	- wyjaśnia, kim był Kazimierz Wielki - podaje jeden przykład działalności króla w polityce wewnętrznej	- potrafi wymienić podstawowe fakty dotyczące panowania Kazimierza Wielkiego	- charakteryzuje politykę wewnętrzną Kazimierza Wielkiego i jej skutki - omawia przyczyny wstąpienia na tron w Polsce, po śmierci Kazimierza, przedstawiciela dynastii rządzącej na Węgrzech - wyjaśnia, czym są insygnia królewskie	- przedstawia na mapie nabytki uzyskane przez Polskę za panowania Kazimierza Wielkiego - przedstawia pierwsze lata rządów Kazimierza Wielkiego i określa problemy, z którymi musiał się zmierzyć - analizuje skutki polityki zagranicznej Kazimierza Wielkiego	- wskazuje cechy dobrego władcy na przykładzie dokonań Kazimierza Wielkiego - dokonuje oceny działań Kazimierza Wielkiego na różnych płaszczyznach
8. Jagiellonowie na tronie Polski					
52. Unia polsko-litewska	- wie kim byli: Jadwiga Andegawska oraz Władysław Jagiełło	- omawia ogólnie panowanie Ludwika Andegawskiego i jego następstwa	- potrafi wyjaśnić powiązanie dynastyczne między Piastami a Andegawami - omawia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej w Krewie	- lokalizuje na mapie Polskę i Litwę po unii w Krewie - ocenia następstwa zawarcia unii polsko-litewskiej - zna okoliczności i analizuje przyczyny nadania przywileju koszyckiego	- potrafi wyjaśnić rolę Polski w procesie chrystianizacji Litwy - wskazuje na kontakt unii polsko-litewskiej w środowisku europejskiej geopolityce

53. Wielka wojna	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kto był przeciwnikiem Polski w wielkiej wojnie - zna datę: 1410 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - zna przyczyny i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia działania Jadwigi i Władysława Jagiełły w dziedzinie kultury 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje pozytywne następstwa odnowienia Akademii Krakowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - dostreżega znaczenie unii dla późniejszego zwycięstwa nad Krzyżakami
54. Unia Polski z Węgrami i wojna trzydziestoletnia	<ul style="list-style-type: none"> - wie, kim byli: Władysław Warneńczyk oraz Kazimierz Jagiellończyk 	<ul style="list-style-type: none"> - zna okoliczności przystąpienia króla Władysława do wojny z Turkami i jego śmierci pod Warną - wie, z kim Polska walczyła podczas wojny trzydziestoletniej; zna przyczyny jej wybuchu i rezultat 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności zawarcie drugiej unii polsko-węgierskiej - wskazuje na zagrożenie tureckie w XV-wiecznej Europie - omawia panowanie Władysława Warneńczyka na tronie polskim i węgierskim 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia na mapie Polskę za panowania Kazimierza Jagiellończyka - omawia panowanie Kazimierza Jagiellończyka - przedstawia przebieg wojny trzydziestoletniej - wymienia postanowienia i dostreżega znaczenie II pokoju toruńskiego dla Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na dziedziczenie stanów pruskich i Związk Pruskiego w rozpoczęciu wojny trzydziestoletniej - wskazuje korzyści płynące z przyłączenia do Polski Pomorza Gdańskiego - przedstawia politykę dynastyczną Jagiellonów
55. Ku demokracji szlacheckiej	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie i posługuje się pojęciem <i>przywilej</i> - potrafi podać przykład przywileju - wskazuje na uprzywilejowaną pozycję szlachty w społeczeństwie polskim 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie stosuje pojęcie <i>przywilej szlachecki</i> - potrafi podać przykład przywileju szlacheckiego - wyjaśnia, czym był sejm walny 	<ul style="list-style-type: none"> - zna przyczynę uprzywilejowania szlachty - przedstawia genezę i znaczenie sejmu walnego - potrafi omówić rozwój przywilejów szlacheckich za panowania Jagiellonów - przedstawia proces kształtowania się w Polsce monarchii stanowej 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia najważniejsze przywileje szlacheckie, ich postanowienia i daty wydania - określa kompetencje sejmiku i sejm, wskazując na różnice między nimi - zna datę powstania i omawia założenia konstytucji <i>nihil novi</i> - wyjaśnia, czym były trzy stany sejmujące 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wymienić inne przywileje poza szlacheckimi - potrafi wskazać związki sejm walnego z obecnym parlamentem

W scenariuszach lekcji wykorzystywane są następujące publikacje wydawnictwa Grupa MAC:

- podręcznik** – S. Ciechanowski, *Historia. Podręcznik dla klasy 5 szkoły podstawowej*, Kielce 2018
- multibook** – *Historia. Multibook dla klasy 5 szkoły podstawowej*, Kielce 2018
- zeszyt ćwiczeń** – S. Ciechanowski, *Historia. Zeszyt ćwiczeń dla klasy 5 szkoły podstawowej*, Kielce 2018
- atlas historyczny** – *Atlas historyczny dla klas 4–8 szkoły podstawowej*, Kielce 2018